

רויות ההדפסה בצבע מעבר לגבול המועיל לשם משיכת עין־הרבים.

לבסוף יש לברך את המו"ל על העזתו, בה שיתף עצמו למפעל הבינלאומי הגדול. במע" שה העזתו זה עשוי הוא לזכות את הקהל העברי בסידרת ספרים מועילה ויפה ביותר, שעדיין אין לנו כמותה וכדומה לה. בצורתו אין הספר נופל בשום פנים מן ההוצאות בלשונות המערב השונות, ואולי אף עולה הוא על כמה מהן. ההדפסה נקיה ומדויקת, צורת האות החדשה שהשתמשו בה יוצרת תמונת־עמוד נקיה, שקטה ושווה־גון; ואף־על־פי שאולי היא גדולה קצת מדי ביחס לאורך השורות (עדיין אינה קיימת אלא בגודל האחד), יש לברך על שימושה. היר" הור קטן, איך היה נראה העמוד בשילוב עם התמונות אילו נדפס באות המקובלת, יעמיד את המהרהר מיד על המעלה הגדולה שיש בשימוש באות חדשה זו, שנצטרך להתרגל אליה. במיוחד יש גם להצביע על המלאכה הנאה שנעשתה בהדבקת התמונות הרבות על פני העמודים המודפסים, ועל הפריכה, העולה בטיבה ובטוב־טעמה על המקובל אצלנו אפילו בספרים יקרים, ועל הנרתיק לשמירת הכרך המצופה עיטוף, שגם עליו עוד לתמונות.

נוצר כאן טיפוס חדש של ספר עברי, מצד חכנו כמצד צורתו, ועל כך יש לברך. שלושה כרכים נוספים הובטחו לנו לחדשים הקרובים: אפריקה, סין ואמריקה הקדומה. יש לקוות שהקהל יחזק את ידי המו"ל ובכך יאפשר לו להמשיך בהוצאת הסידרה כולה.

### משירת הורו

זה כמאה־חמישים שנה שהעולם המערבי — הנוצרי בכל מהותו — התחיל לפתוח לו פתחים אל עולמות התרבות הזרים אשר דרכם היתה מחוץ לתחומי התפתחותו שלו, הן מבחינת ההיסטוריה הן מבחינת רוחנית. מאז קנו להן שביטה בהשכלה האירופית הרבה יצירות־הגות־ישירה משל שתי תרבויות־אסיה הגדולות, ההודית והסינית. באשר

שמדבר על הפורטאל של הקתדראלה נרטרדם בפאריז, שנבנתה בראשית התקופה הגותית, יכול לבטוח בקליטת דבריו יותר ממי שצריך לתאר את הטוראנא המזרחי של הסטופא־בסאנצ'י מתקופת השאטאוא־האנא. הקורא המעוניין באמת ימצא עזר־מה בנספחים, בעיקר בלוח־הזמנים הגותן לו לראות במבט קל את הנקודות החשובות בכרונולוגיה ההודית (בהקבלה לאירועים בשאר חלקי אסיה ובתחום הים התיכון), ובביאורי מלים וכינויים הודיים הנספחים ברשימה לפי סדר א"ב. יש גם מפה (שהיתה יכולה להיות שקופה יותר), ויש מורה־דרך בביבליוגרפי מפורט למדי, העשוי להדריך את כל מי שירצה להכיר ביתר־פירוט את ענייני האמנות ההודית.

אפינייים הם לספר הלוחות הצבעוניים. אי־אפשר לתת על גבי פחות משבעים לוחות ייצוג מלא של השפע שבאמנות ההודית, ומובן־מאליו שכל המכיר את התחום מפיר־סומים אחרים יצטער על יצירה זו או זו שמקומה נעדר כאן; אלא שאין מקום לת' לונות בענין זה, מפני שכל מבחר אחר בהקף הגותן בהכרח יהיה לקוי באותה מידה. תפקיד הבחירה הוקל קצת על־ידי צימצום בתמונות של יצירות בודיסטיות עד למידה ההכרחית ביותר, שכן לאמנות הבודהיזם נועד כרך מיוחד בתוך הסידרה.

הלוחות הצבעוניים מודפסים ברמה הטובה הנהוגה כיום בעולם בספרים מסוג זה. ומי שהספר בידו מחזיק במבחר יפה ביותר של תמונות מרהיבות־עין של יצירות אמנות הודית מכל התקופות ומכל הסוגים העיקריים. לפעמים פוגמת הרפרודוקציה בצבע־ניוּתה דווקא; כמה צילומי בניינים ופסלים היו אולי ברורים וענייניים יותר אילו ויתרו על צבעוניותם. אבל טענה זו יש להפנות כלפי כל הנהוג החדש הזה לנצל את אפשר־

\* הרמן גאץ: הודו — חמשת אלפי שנות אמנות הודית, עם ששים־ושמונה תמונות צבעוניות; הוצאת דביר ועם־עובד, 1961; 304 עמ'.

אלפיים וחמש-מאות השנים לבודא הושמעה ב"קולי-ישראל" סדרת הרצאות על הבודיזם, שגדפסו אחר-כך (בעיבוד-מה) בכמה מחוב-רות הירחון "מולד". במוסד-ביאליק ראו אור תרגום מאמרותיו של קונג-פויצה הסיני, מעשה-ידי דניאל לסלי ואמציה פורת, וספר-הקודש ההודי המקובל ביותר, "בהא-גאוואדגיטה", בתרגומו של ע. אולסבנגר.

עמנואל אולסבנגר, שהלך לעולמו לפני פחות משנה, היה משירי אותו דור שלפנינו, "יפה-רוח" היתה בו עוד משמעות של ממש. עם שלא פסק מהגות במקרא ומפרשיו, במשנה, במדרש, ברמב"ם וכן בשאר ספרים של הגות יהודית, גם טרח הרבה לחדור אל האמת והיופי שבדתות אחרות, בעיקר בנצח-רות ובדתות אסיה. הוא קנה לו ידיעת שפות רבות והתעמק בספרותן התעמקות של ממש. בתקופת-חייו האחרונה הרגיש יותר ויותר בצורך להיות לפה, בקרב קהל קורר-אי-העברית, ליצירות ספרות שהתעמק בהן

לאמנות הפלאסטית, אין לתאר את התפתחות האמנות המערבית מאז ימי האימפרסיוניזם בלי התחשב בהשפעות המכריעות שהפעילה האמנות האסיאתית, ואחריה גם הפרימיטיבית, על האמנים ועל טעם הקהל כאחד.

התרבות העברית-הישראלית עדיין לא סיימה כראוי את תהליך קנייתם של ערכי התרבות המערבית-הנוצרית וכבר היא נתונה במצב בו היא צריכה להבין, ואולי אף לסגל לעצמה לצרכיה-היא, את ערכי התרבויות ה"זרות", האסיאתיות והפרימיטיביות. לכי-וון זה דוחף לא רק הגיון הפריצה הסופית של סייגי התרבות היהודית, המסוגרת בתוך עצמה, אלא אף הפגישה למעשה עם אותם עולמות רחוקים בימינו.

ובאמת ראינו בזמן האחרון כמה פירסומים עבריים שיש בהם משום נסיון להתקרב ולקרב אל ערכי הרוח של עולמות-התרבות הרחוקים האלה. בשנת החגיגות של יובל

## המתנה לכל מאורע

כל שי מתקבל בעין יפה, אך שום מתנה אינה קולעת יותר מכסף מזומן.  
את הבעיה כיצד להגיש שי כסף בצורה עדינה ונאה פותרת

## המחאות מתנה

הנתונה לבחירתך בחמש מעטפות אמנותיות

**בנק לאומי**  
לישראל בע"מ



המחאות אלו נמכרות ללא תוספת מחיר בכל אחד מסניפנו גם לשאינם לקוחות

הקדומים; תרגום מקוצר של הסיפור המפורסם על סאוויטרי, סמל אהבת אשה נאמנה המנצחת את המות, המשולב במקורו אל תוך האפוס היהודי הענקי מאהאבהארא-טא, ואף הפרק הפותח — והפיזי ביותר — מן האפוס הפילוסופי שחיבר שרי אורובינדו, הוגה-הדעות הודי של ימינו, בעקבות אגדת סאוויטרי המקורית (באנגלית). בסיום הספר בא „מרבוע“ המיוחס לשאנקארא, הפילוסוף והתיאולוג ההודי המפורסם ביותר, שחי במאה השמינית.

התרגומים שוטפים ופיזיים, והם מלווים קצת הסברים — ואפייני הוא שהמתרגם לא החמיץ שום הזדמנות להצביע על מקביל לות מעולם ההגות היהודית — ואף כי אין כאן ייצוג שירתה של הודו בשלמותה, יש כאן לקט המכיל כמה מפניניה היקרות. הקורא המבקש לו גישה ראשונה לספרות העשירה והמורזה הזאת ימצא כאן פתח נוח. מתוך הנאתו מן האווירה הנאה של הלקט עשוי הוא להגיע לידי הבנה שתדריך אותו להרפתקאות נוספות באותו תחום, להעמיק יותר ביער העבות הזה ששביליו משובשים למדי למי שאינו מצוי אצלם והוא מורשת התרבות היהודית. זאת שליי חותו של הספר הצנוע ואותה הוא ממלא בצורה נאה ומושכת את הלב.

מ. ר.

## לילדים

### מדי פופינס

כה הרבה סופר ונכתב כבר על פיות וקוסמים, רואים-זאינים-נראים ודומיהם, עד כי נראה שקשה כבר לחדש משהו בו-אגד זה של סיפורי-פלאות. אפילו סופרים שלכל הדעות יש להם משהו משלהם לאמרו מעדי-פים על הרוב לעשות זאת בהשתמשם ב„חומר“ מן המוכן (כמו שעשתה אלינור פרוץ ב„לכלוכית“, או, להבדיל, טולסטוי במשלי-אזופוס). החידוש, במקרים אלה, אינו בסיפור-המעשה עצמו אלא בפירוש

משך תקופת-חיים ארוכה עד שנעשו בעיניו נכסים שאי-אפשר-בלעדיהם. כך קם ותירגם את דאנטה („הקומדיה האלוהית“ על שלו-שת כרכיה ו„החיים החדשים“), את מבחר שירי גתה, פרקי ספרות ספרדיים, יפניים וכו', ולבסוף מן הספרות היהודית.

בהודו עסק מאז ימי לימודיו באוניברסיטה, שכללו אף את לימוד לשון הודו העתיקה, והוא נתבשם מן היופי הזר של שירתה ומדרכי הגותה המופלאים, שקד על קריאת תעודותיה הספרותיות העשירות ונאבק בהן, בנתן, עד שהיאבקות זו מצאה את פורקנה ונשאה פרי בנסינות של תרגומים: להנאתו של המתרגם, להעמקת הבנתו, ומתוך הר-גשה של שליחות. בדרך זו תירגם, כאמור, את בהאגאוואדיטה (= שירת המבורך) בשלמות ואף הדפיס אותה, וכך תירגם וחזר ותירגם פרקים מאותה ספרות שמשכו אותו ביותר; אף קיבל על עצמו לתרגם מבחר גדול מספרי-הקדומים של הודו הנקראים אופאנישאדות. עבודה זו, שהשקיע בה זמן ועמל רב, גטש לבסוף, ואולי דווקא משום שהיתה מוזמנת, דבר שהיה בו כדי לעכבו במאמציו ולא לזרונו. את רוב ה-לתרגומים האלה פסל אולסבנגר, ואילו מה שנחשב בעיניו ראוי להתקיים אסף בלקט בשם „משירת הודו“, שיצא זמן לא רב לפני מותו.

זר פרחים של שירת הודו מימי קדם ועד ימינו אלה, במלים אלו ציין המתרגם את האוסף שלו בדברי הקדמתו המנוסחים כמכ-תבה-הקדשה לד. בן-גוריון. ואמנם אין הספר בבחינת מבחר שיטתי אלא לקט קטן מפרחיו של שדה רחב מאד.

נכנסו בו בלקט שלושה קטעים מאופאני-שאדות, בהם פרק מפורסם מאד בו מנוסחת תורת האטמאן, תורה המזוהה את היסוד הסמוי שבנפש עם היסוד הסמוי ביקום; פרק מחורו ושירי בתכנו מכתבי הבודיזם

\* משירת הודו: גות ושיר; בחר ותירגם: ע. אולסבנגר; ספרי תרשיש, ירושלים, 1961; עמ' 52.